

Kas Ebola või ebola?

Sirje Mäearu

Eesti üldkirjakeeles kirjutatakse sõnaühendisse kuuluv kohanimeline täiend suure tähega, nt *Pärsia kass*, *Siberi katk*, *Siiami kaksikud*, *Šveitsi juust*, *Türgi kohv*. Samuti *Ebola viirus*, *Ebola viirushaigus*, sest Ebola on Kongo jõe lisajõe nimi. Selles nimes on rõhk õigupoolest o-l, nii et hääldus peaks olema [eboola]. Samas on eesti keeles levinud hääldus, kus rõhk on esisilbil: hääldame nime Ebola nagu analoogseid *la-lõpulis* Eesti kohanimedid (Lehola, Nigula, Vigala).

Sage kasutus on tinginud selle, et põhisõna „viirushaigus“ jäetakse sõnaühendist tihtipeale ära ja ühendi asemel kasutatakse täiendit. Küsimus on sel juhul, kuidas seda sõna kirjutada: kas suure tähega *Ebola* või väikese tähega *ebola*.

Võõrnimedest lähtuvaid üldsõnu on eesti keeles tavaks kirjutada häälduspärasel kujul ja väikese algustähega. Näiteks pärinevad kohanimedest *šampanja* < Champagne, *konjak* < Cognac, *hamburger* < Hamburg, *moka* (või *mokakohv*) < Moka, *teksased* < Texas, *tüll* '(riidesort)' < Tulle.

Väiketäheline kirjutus ilmneb ülekaalukalt ka juhtudel, kus kohanimest lähtunud mugandit kasutatakse sõnaühendi tähenduses. Nt *Baccarat' kristall* = *bakaraa*, *Bermuda püksid* = *bermuudad*, *Bourboni viski* = *burboon*, *Paabeli segadus* = *paabel*, *Parma juust* = *parmesan*, *Pilatese tehnika* = *pilates*, *Pilseni õlu* = *pilsen*, *Viini vorst* = *viiner*. Mõni näide on ka suure tähega kirjutamise kohta, nt juustusordid, nagu *Camemberti juust* = *Camembert*, *Gorgonzola juust* = *Gorgonzola*. Osal neist on olemas ka mugandkujuline variant, nt *Roqueforti juust* = *Roquefort* = *rokfoor*.

Seega võiks küsitud sõna kirjutada mugandina väikese algustähega: **Ebola viirushaigus** = **ebola**. Näiteks nakatus *ebolasse*

(või *ebolaviirusega*), *ebolasse* haigestunute arv, *ebolasse* surnud patsient. Ühendit „Ebola viirushaigus“ asendav „ebola“ on sageli omakorda täiendiks, väiketäheline kuju lihtsustab liitsõnamoodustust, nt *ebolaepideemia* (vrd *Ebola-epideemia*), *ebolahaige*, *ebolahaigestumus* (või *haigestumus ebolasse*), *ebolaoh*t, *ebolapatsient*, *ebolapuhang*, *ebolasuremus* (või *suremus ebolasse*), *ebolavaktsiin*, *ebolaviirus*. Selline mugandvariant sobib üldkirjakeelde, meditsiini oskuskeeles on (praegu veel) *Ebola viirus* ja *Ebola viirushaigus* (vt rahvusvahelise haiguste klassifikatsiooni 10. versiooni eestikeelne tõlge).